

Een AR-onderonsje tijdens het CDA-fractiebestuur over een regeerakkoord met de VVD. Aan de ene kant van de tafel van links naar rechts de kamerleden Van Leeuwen, Faber, Scholten en De Koning. Aan de andere kant van de tafel: Aantjes

basis van de situatie in de periode 1973-1977. Met die getalsmatige verhouding zijn ook goeddeels de uiteenlopende beleavingsstructuren gefixeerd, zonder dat men zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de gevolgen daarvan voor het functioneren van het CDA.

Kapriolen

De geschiedenis van het CDA tot nu toe heeft reeds aan het licht gebracht, hoezeer de verschillen in het beleven van de relatie tussen geloof en politiek tussen de drie partijen een bron van misverstanden en conflicten kan zijn. Elk van de drie partijen is reeds meer dan eens verrast door allerlei kapriolen (de leiding van) de andere partijen, kapriolen die dikwijls niet goed werden begrepen, maar die op grond van de uiteenlopende profielen van deze drie „geloofspartijen” (en de daaruit voortvloeiende sombere toekomstperspectieven van met name de KVP en de CHU) bepaald niet onbegrijpelijk waren.

Mensen als prof. dr. B. Goudzwaard en mr. W. Aantjes hebben reeds herhaaldelijk hun onbehagen geuit over krachten binnen het CDA, die te veel op machtsverwerving en -uitoefening zijn gericht (en daarbij zelfs manipulatie niet uit de weg gaan, jvp). Dergelijke tendenzen zullen zich blijven manifesteren, ze zijn als het ware structureel in het CDA geïncorporeerd. Het heeft weinig zin, over deze wijze van politiek beoefenen door medechristenen de staf te breken; ze is in menig opzicht de vrucht van een decennia — en misschien wel eeuwenoude traditie en wordt door de beoefenaars ervan zelden of nooit strijdig geacht met de **godsdienstige** identiteit. Wie vanuit de ARP voor het CDA kiest, zal ermee moeten leren leven.

Buigen?

Waar dit op de duur op uit kan lopen, laat zich niet zo moeilijk raden. Voor de buigzame is rechtlijnigheid hooguit één bepaalde manier van buigen. Het begin-

sel, naar antirevolutionaire opvatting, verdraagt zich echter niet met buigzaamheid, voor de rechtlijnige staat buigzaamheid gelijk met ontrouw, zijn geweten komt ertegen in verzet, hij krijgt het gevoel, het met zijn eigen integriteit op een akkoordje te moeten gooien. Als structurele minderheid binnen een groter geheel zal de rechtlijnige wel moeten buigen, hem staat geen keus meer open.

De onlustgevoelens waarmee dit gepaard gaat zal voor velen tot gevolg hebben, dat ze niet meer zoals voorheen zullen uitblinken in partij-activiteit en partijverbondenheid. Na de onvermijdelijke teleurstellende ervaringen in het CDA zal voor veel vroegere antirevolutionairen de aardigheid voorgoed eraf zijn. De eerste symptomen kondigen zich nu reeds aan. En na een aantal jaren zal het stuk volkskracht, dat zich in 1967 in de ARP nog in een ongekennde en onvergelykbare mate manifesteerde, als gevolg van de fusie in het CDA verloren zijn gegaan.

Natuurlijk, het christelijk beginsel roept op tot eenheid van de christenen. Maar het is voor mij nog zeer de vraag of de gehoorzaamheid aan dit beginsel zover moet gaan dat de beleving van het verband tussen geloof en politiek, die zoveel antirevolutionairen nog als waardevol ervaren, die zij op goede gronden menen te kunnen verdedigen en die zozeer in een stuk volkskracht een uitweg vindt, juist door die eenheid onmogelijk wordt. Reeds nu blijkt het met het CDA, voor wat niet de minste antirevolutionairen betreft, die kant uit te gaan. Het is een tragische paradox.

Noten

1
Geciteerd is uit de door H. Smitskamp bewerkte nieuwe uitgave, die in 1976 bij Wever in Franeker is uitgegeven

2
Van de theologen kan onder meer E. Schillebeeckx worden genoemd; zie onder meer zijn recente boek „Gerechtigheid en liefde”, Bloemendaal, Nelissen 1977, vnl. blz. 709-728.